

Vážená paní
profesorka Milada Franková (předsedkyně komise)

Vážený pan
profesor Petr Kylvoušek (proděkan pro vědu a doktorské studium)

Filozofická fakulta Masarykovy univerzity

Oponentský posudek na habilitační práci Mgr. Tomáše Kačera, Ph.D.
Dvousetletá pustina. Dějiny starší americké dramatiky (Praha: Karolinum, 2019)

Habilitační práce dr. Tomáše Kačera *Dvousetletá pustina* jsou první soustavné česky psané dějiny americké dramatické literatury a už jen z toho důvodu je to příspěvek zásadní svým přínosem a originalitou v kontextu české anglistiky, amerikanistiky i teatrologie. Přitom zájem o americké drama je v českém prostředí dávný. Sahá přinejmenším do počátku 50. let 19. století – jak Kačer sám podotýká v nesmírně zajímavé poznámce o uvedení divadelní verze *Chaloupky strýčka Toma* Harriet Beecher Stoweové pod názvem *Strejček Tom* v pražské aréně 14. srpna 1853. S nástupem moderní americké dramatiky, které vévodí Eugene O'Neill, se zájem jen stupňuje – v českém prostředí propagován od 20. let zejména Frankem Tetauerem. Není proto divu, že systematické zpracování dějin amerického dramatu bylo velkou aspirací českého akademického a divadelního prostředí. Ve svých univerzitních přednáškách se tématu soustavně věnoval dramaturg, teatrolog a překladatel Milan Lukeš. Svůj úmysl dějiny sepsat ovšem nikdy nenaplnil. Až díky Tomáši Kačerovi a jeho *Dvousetleté pustině* se českému čtenáři a badateli takových dějin dostává. Kniha se zaměřuje na první dvě století anglicky psané dramatiky v oblasti dnešních Spojených států amerických – tedy na období, o kterém je nejen u nás, ale i všeobecně malé povědomí. O to je jeho práce cennější. Také velice vítám, že kniha už vyšla tiskem v nakladatelství Karolinum a je v distribuci. (Rád bych poznamenal, že jsem na knihu v loňském roce sepsal rozsáhlou recenzi pro *Divadelní revue*. Stať pro případ zájmu přikládám.)

Habilitační práce je výsledkem Kačerova dlouhodobého úsilí – a zde je potřeba zdůraznit obzvláště cennou oběť, kterou práci přinesl jednak autor sám, jednak jeho rodina: roční výzkumný pobyt na University of Texas v Austinu, kde Kačer v archivu Harry Ransom Center prostudoval jedinečné prameny a materiály, ze kterých jeho kniha vychází. Pečlivá archivní práce se odráží na kvalitě a zevrubnosti celé knihy. Kačer jde *ad fontes* a pracuje

přímo s primárním materiálem, který konfrontuje s dostupnou sekundární literaturou. Rád bych tu poznamenal, že Kačer pracuje jak s nejnovějším výzkumem na téma, tak reflektuje i kritické dějiny a často poukazuje na posun ve vnímání jednotlivých jevů. Díky této práci se českému čtenáři dostává jedinečný zdroj rigorózně pojednaných dějin. Dalším nemalým kladem knihy je množství ukázek a citovaných zdrojů. Svazek uzavírá poměrně rozsáhlá antologie ukázek – bezmála sto stran výňatků z her, které Kačer pro vydání přeložil. Celkově je kniha precizně zpracovaná, logicky organizovaná a důsledně doložená odkazy na zdroje a prameny.

V knize velice oceňuji přesah do dramatiky, která nebyla a priori divadelní – tedy na dialogickou literaturu, která měla skutečně být čtena (ať už v duchu nebo nahlas ve společnosti), nikoli však prováděna na jevišti v rámci divadelního představení. Kačer konstatuje:

Hovoříme-li o dramatu jako o nástroji politické propagandy revoluční Ameriky, je třeba mít na paměti, že se jedná o díla, s jejichž uvedením na jevišti se nepočítalo a vše v nich bylo podřízeno hájení konkrétní myšlenky a u satiricky laděných děl, jakých byla většina, také hanění protistrany. Přitom v případě propagandy patriotů se užití žánru tolik spjatého s divadlem může jevit až paradoxně. Drama a divadlo byly považovány za nemorální a britskou aktivitu. (41)

Tyto dialogické žánry zjevně navazovaly na tradici scholastickou – tedy školské drama, klasické dialogy či rané protestantské (luteránské) spisy, které formu dialogu používaly. Bylo by velmi zajímavé tuto tradici hlouběji sledovat, zejména jeho specificky americkou podobu, která se vymezovala vůči britské kultuře, vůči lidovým komediím a divadelním zábavám i vůči evropské elitní kultuře knižních dramát (*Lese drama*). Kačer poznamenává, že touto formou psaný „dialog postrádá dramatický děj“ (43). Jeho smysl ovšem byl zjevně jiný: kultivovat společenskou debatu a veřejný dialog. O historickém dramatu *Bitva o Bunker Hill* (1776) Kačer poznamenává, že „Hru původně [její autor] Brackenbridge zamýšlel jako „cvičení v řečnickém umění““ (52). I taková byla funkce dramatické literatury – s historií sahající k senekovským *Controversiae* a k pedagogické praxi právníckého vzdělání přinejmenším od středověku. Zde by přišla vhod Habermasova teorie veřejnosti (*Öffentlichkeit*), kterou by mohl Kačer účinně modifikovat pro specifické potřeby americké

dialogické literatury a reflektovat na ní utváření americké veřejnosti za pomoci tohoto subžánru dramatiky.

Na Kačerových dějinách lze znamenitě sledovat nejen vývoj dramatické literatury a její emancipaci, ale také emancipaci a proměny anglofonní americké kultury jako takové. Bylo by nemístné tu hovořit o nějakém lineárním vývoji. Této metodologické reduktivnosti se Kačer dobře vyhýbá a naopak poznamenává koexistenci rozmanitých ideologických i estetických pozic v americké kultuře – a přetrvávající lavírování mezi puritánskou upjatostí (resp. moralistním pokrytectvím) a komerčními podniky divadelních podnikatelů. Od počátků 19. století se k tomu s narůstajícím blahobytem ve společnosti přidávají i vlivy nadnárodní. Divadelní podnikatel a senzační dramatik Dion Boucicault je jedním z prominentních příkladů, kterými se Kačer zabývá. Zde se ovšem začíná tříštit hledisko národní a celý koncept *národní literatury* (v tomto případě americké dramatické literatury) se rozpadá, resp. posouvá do významu přeneseného. Toto hledisko jde už nad rámec knihy, ale bylo by jistě přínosné pro studii samotnou i pro obor se tímto nadnárodním (či transnacionálním) rozměrem zabývat a zahrnout i mezikulturní jevy, jak je pojednávají např. Joseph Roach v knize *Cities of the Dead: Circum-Atlantic Performance* (1996) nebo Diana Taylor v knize *The Archive and the Repertoire: Performing Cultural Memory in the Americas* (2003).

V publikované recenzi jsem podotknul, že dějiny americké anglofonní dramatiky jsou jen výřez dramatické kultury Spojených států. Přidal jsem i několik výhrad metodologických – ty se ovšem týkají spíše historiografie divadla než literárních studií. V dnešní době se anglofonní monolit USA už do značné míry rozpadá a na světlo stále více vystupují zásadní vlivy nejen kultur původních národů, ale také kultury hispánské, frankofonní, čínské, japonské a indické. V případě kultury dramatické je zapotřebí zmínit divadlo v jidiš, ve skandinávských i slovanských jazycích a také divadlo latinské. (Spojené státy jsou dodnes centrem jezuitského školského dramatu, např. Institute for Advanced Jesuit Studies v St. Louis nebo další institut při Boston College.) V neposlední řadě je nutné zmínit dramatickou kulturu nepsanou či netištěnou, která ovšem hrála v kultuře velmi podstatnou roli, zejména u podmaněných a utlačovaných obyvatel. (Kačer odkazuje na kraťoučkou studii Zdeňky Jařabové „Nepsaná americká dramatika“ z r. 1993.)

Velkou otázkou ovšem zůstává, co dramatika jako taková postihuje a o čem vypovídá. Je projevem kultury (a tedy patří do oboru kulturních studií, sociologie či dějin živého umění), nebo je podoborem literatury? Právě její dialogická forma – a tedy mezilidská dimenze – tuto otázku otevírá nejvíce. Zatímco literatura v próze či poezie přes veškerou performativnost či vnitřní dialogičnost zůstává vázaná na jediný autorský subjekt, a tudíž ji lze bez velkých ztrát pojímat jako dějiny a teorie autorských tvůrců, u dramatické literatury je toto pojetí reduktivní. Dialogická forma z dramatiky dělá věc veřejnou a jako takovou je nutné ji i teoreticky pojímat. Jak Kačer poznamenává, divadelní provedení často nebylo úmyslem tvůrce. Nicméně ontologie dramatu jako věci mezilidské a sociální je nedílným rysem dramatiky. O čem tedy dějiny dramatické literatury podávají zprávu?

Na závěr posudku chci jednoznačně prohlásit, že habilitační práce dr. Kačera **splňuje** požadavky standardně kladené na úroveň habilitačních prací.

Pavel Drábek
V Hullu 10. ledna 2022

Professor Pavel Drábek

Professor of Drama and Theatre Practice
PG Research Integrity Convenor for FACE
PGR and PGT Programmes Director (Drama)
UG Admissions Officer

Curator of PQ Best Publication Award,
Prague Quadrennial 2023

School of the Arts (Drama)
University of Hull
Cottingham Road
HU6 7RX Hull, East Yorkshire
United Kingdom

T: +44 1482 465206
@: P.Drabek@hull.ac.uk
www.hull.ac.uk/paveldrabek